

6. Коваль І. М. Концептуальне оформлення східноєвропейської політики США на початку процесу глобальних трансформацій: авт. дис. докт. політ. наук / Коваль Ігор Миколайович. – К., 2000. – 35 с.
7. Романюк О. Моделі посткомуністичних трансформацій / О. Романюк // Політичний менеджмент. – 2006. – № 3. – С. 35–50.
8. Романюк О. Суспільно-політичні трансформації в новоутворених посткомуністичних країнах: спроба системного аналізу / О. Романюк // Людина і політика. – 2003. – № 5 (29). – С.3–11.
9. Савін С. Пріоритетні питання зовнішньої політики США у Чорноморському регіоні / С. Савін // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 4. – С. 237–243.
10. Демури́н М. Россия и страны СНГ: цивилизационный выбор / М. Демури́н. – Режим доступу: <http://www.perspektivy.info/print.php?ID=36199>
11. Журавлев В. Глобализация: вызовы истории и ответы теории / В. Журавлев // Глобализация и гуманитарное знание. – 2004. – № 1. – С. 43–46.
12. The South Caucasus and the importance of U.S. interests. 19.06.2013. – Режим доступу: <http://sfpr.org/2013/06/the-south-caucasus-and-the-importance-of-u-s-interests/>
13. Бадалбейли Н. Становление и формирование политических отношений между Азербайджанской республикой и США в 90-е годы XX века / Надира Бадалбейли. – Режим доступу: <https://articlekz.com/article/10853>
14. Мурадян И. Намерения США в Южном Кавказе / И. Мурадян. 07.09.2016. – Режим доступу: <http://www.lragir.am/print/rus/0/comments/print/50828>
15. Рагімов Е. Особливості політичної модернізації в Азербайджані / Е.Рагімов // Політичний менеджмент. – 2008. – № 5. – С. 53–59.
16. Мурадян И. Политика США в отношении Азербайджана / И. Мурадян. – Режим доступу: <http://haasainews.com/игорь-мурадян-политика-сша-в-отношении/>
17. Посол признал: нефть и газ играют важную роль в отношениях Азербайджана и США. 13.11.2017. – Режим доступу: // <http://allpravda.info/posol-priznal-neft-iigrayut-vazhnuyu-rol-votnosheniyakh-azerbaydzhana-isssha-51167.html>
18. Арешев А. Американско-азербайджанское сотрудничество: «мелкая рябь» и региональный контекст / Андрей Арешев // Ноев ковчег. – 2014. – №17 (247). – Режим доступу: <http://noev-kovcheg.ru/mag/2014-17/4710.html>
19. Насибова М. Для США Азербайджан наиболее важный партнер на Южном Кавказе / М. Насибова. 12.10.2017. – Режим доступу: <https://news.day.az/politics/940689.html>

УДК 94 (479.22):327

Цікавий В.Г.

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ТА ДИПЛОМАТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ ГРУЗІЇ (2004–2017 рр.)

У статті проаналізовано історичний досвід, зовнішньополітичні процеси та особливості демократичного транзиту у Грузії після 2004 р. та «Революції троянд». Показано стан, модель, особливості, тенденції розвитку процесу демократизації та інституцій у Грузії, їхнє місце серед аналогічних переходів у країнах пострадянського простору. Особливу увагу приділено інституціональному розвитку, здобуткам, проблемам і перспективам сучасної дипломатичної служби Грузії (2004–2017 рр.).

***Ключові слова:** зовнішня політика, дипломатія, безпека, інституціоналізація, дипломатична служба, модель дипломатії, Грузія, Україна.*

Циватый В.Г. Внешнеполитические и дипломатические аспекты демократического транзита Грузии (2004–2017 гг.)

В статье проанализирован исторический опыт, внешнеполитические процессы и особенности демократического транзита после 2004 г. и «Революции роз». Показаны состояние, модель, особенности, тенденции развития процессов демократизации и институций в Грузии, их место среди аналогичных переходов в странах постсоветского пространства. Особое внимание уделяется институциональному развитию, достижениям, проблемам и перспективам современной дипломатической службы Грузии (2004–2017 гг.).

Ключевые слова: *внешняя политика, дипломатия, безопасность, институционализация, дипломатическая служба, модель дипломатии, Грузия, Украина.*

Tsivaty V.H. Foreign-political and diplomatic aspects of Georgia's democratic transit (2004–2017)

The historical experience, political processes and features of democratic transformations in Georgia, which began in 2004, have been analyzed in the article. The current state, model, features and trends of democratization processes and institutions in Georgia, as well as their place among similar transitions in the former Soviet Union have been described. Particular attention has been given to the institutional development, achievements, problems, and prospects of modern diplomatic service in Georgia (2004–2017).

Key words: *foreign policy, diplomacy, institutionalization, diplomatic service, a model of diplomacy, Georgia, Ukraine.*

Питання розвитку й становлення держав пострадянського простору в XXI ст. зберігає актуальність, потребує вивчення, узагальнення набутого ними досвіду. Інституціонально-політична еволюція пострадянських держав є однією з важливих тем сучасних історичних та політологічних досліджень. Зростаюче розмаїття моделей і форм політичних режимів у пострадянських країнах стимулює перегляд і уточнення сталих концептуальних схем і підходів до аналізу пострадянського розвитку.

У більшості пострадянських держав демократизація передувала складним і драматичним процесам раціонально-бюрократичної модернізації держави і національної консолідації. Перспективним напрямом вирішення численних суперечностей і парадоксів може бути застосування теорії історичного інституціоналізму, що акцентує увагу на часовій послідовності трансформацій та інституційних наслідках відповідного розходження соціально-політичних траєкторій розвитку. Пострадянські переходи до демократії мають ряд специфічних особливостей, відбуваються за принципово відмінних внутрішніх і зовнішніх умов, ніж аналогічні процеси в авторитарних державах.

Спроба теоретико-методологічного синтезу структурного і процедурного підходів до демократизації не лише припустима, а й бажана, бо дозволяє врахувати більш широкую сукупність факторів та змінних, побудувати більш багатовимірні моделі процесів, які досліджуються. Для узагальненого, комплексного аналізу передумов, умов, контексту, обставин демократизації необхідний теоретико-методологічний синтез усіх підходів і рівнів аналізу. Лише за цієї умови можна розраховувати на цілісний, системний опис та пояснення ключового моменту демократизації – встановлення демократичного політичного режиму, відповідних інституцій та процедур.

Успіх подальшої демократизації в Грузії залежить від цілеспрямованої розбудови моделі сучасної ліберальної демократії, послідовного обстоювання демократичних цінностей, досягнення суспільного консенсусу щодо стратегічних пріоритетів розвитку держави, неухильного захисту прав і свобод громадян, послідовного включення до європейського політичного простору. Специфіка пострадянського транзиту полягає в тому, що він відбувається у рамках політичного, дипломатичного, інституціонального, ідеологічного, соціально-економічного середовища, успадкованого від попереднього періоду.

Мета статті – проаналізувати історико-політичні процеси та особливості демократичного транзиту в Грузії у 2004–2017 рр., фокусуючи увагу на ролі дипломатичного інструментарію у здійсненні зовнішньополітичної діяльності задля реалізації курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію і міжнародно-регіональне лідерство у Чорноморському регіоні [1, с.469-485].

Дана проблематика знайшла своє відображення у працях грузинських, українських та інших науковців з держав пострадянського простору. Серед них варто відзначити наукові розвідки таких учених, як: А.Анджапарідзе [2], З.З.Бахтурідзе [3], Д.З.Гудіашвілі [4], М.С.Дорошко [5], М.А.Киридон [6], З.С.Маршанія [7], О.Месхія [8], Г.М.Перепелиця [9], Д.Т.Сухіашвілі [10], С.С.Троян, А.О.Фурса [12], Г.В.Шелест [13] та ін.

У нашому аналізі ми виходимо із положення, що у процесі демократизації Грузія вже пододала певний шлях і знаходиться нині у завершальній фазі перехідної стадії, на етапі інституціоналізації політичних інститутів.

Подальшому вирішенню проблем консолідації та стабілізації демократичного політичного режиму у Грузії можуть сприяти: досягнення суспільного консенсусу відносно стратегічних пріоритетів розвитку держави, розбудова нормативної бази, удосконалення повсякденної демократичної практики, приєднання до «політичної» Європи, утвердження і стабільність Грузії як регіонального лідера у Чорноморському регіоні тощо.

Про Грузію нині найчастіше згадують у контексті ліберальних реформ, започаткованих урядом і президентом М.Саакашвілі після «Революції троянд» у 2004 р. Запущені тоді політико-інституційні й політико-дипломатичні процеси тривають до сьогодні. Покращення міжнародного іміджу, надходження іноземних інвестицій, високі показники державних економічних і політичних досягнень у світових рейтингах дають підстави вважати, що обрана стратегія розвитку відповідає національним інтересам, потребам громадян Грузії та починає приносити перші плоди [14; 15, с.1].

Реформи системи державного управління не могли не відбитися на зовнішній політиці і дипломатії Грузії. Переорієнтація зовнішніх інтересів і дипломатичних пріоритетів на зближення із західними державами, їх військово-політичними, економічними організаціями, активна участь Грузії у формуванні нового балансу сил у Закавказзі на основі розширення НАТО і двосторонніх військових зв'язків зі США, західноєвропейськими країнами і сусідніми державами є основними характеристиками сучасної зовнішньополітичної стратегії Грузії [16, с.28-36].

Особливої актуальності нові вектори зовнішньої політики Грузії набули після російсько-грузинської війни в серпні 2008 р., внаслідок якої Грузія втратила контроль над частиною територій, а Російська Федерація посилила свій вплив на Кавказі [17; 18, с.2-7; 19, с.111-121]. Інтеграція до євроатлантичних структур є пріоритетним вибором Грузії у забезпеченні безпеки, суверенітету, економічної та політичної незалежності, сталого демократичного розвитку. У «Концепції національної безпеки Грузії» 2011 р. визначено загрози та пріоритети розвитку з урахуванням особливостей поточної ситуації у світі, підкреслено «непохитне бажання грузинських громадян» інтегруватися до європейських та євроатлантичних структур.

Дипломатична служба Грузії протягом 2004–2017 рр. зазнала інституційних трансформацій, співзвучних сучасним реаліям, зберігши при цьому класичні риси, притаманні більшості дипломатичних служб світу. Подолавши після 1991 р. шлях від представництва Грузії у Москві без визначеного правового статусу, за умов відсутності власного дипломатичного корпусу, необхідних знань і практики діяльності на міжнародній арені до сучасної інституціоналізованої структури з ефективною організацією виконавчих елементів, – вона стала свідченням змін на користь забезпечення національних інтересів держави.

У своєму функціонуванні дипломатична служба Грузії спирається на нормативно-правові акти які містять визначальні засади зовнішньополітичної діяльності: Конституцію Грузії (1995), Закон «Про дипломатичну службу Грузії» (2007), Положення про діяльність МЗС (2010), Закон Грузії «Про консульські установи», Концепцію національної безпеки (2011), укази та розпорядження Президента Грузії, низку інших нормативних актів. Правові та організаційні аспекти, положення та діяльність на міжнародному рівні регламентуються двосторонніми і багатосторонніми угодами, Віденською конвенцією про дипломатичні зносини 1961 р., іншими документами.

Нині у посольствах, постійних представництвах при міжнародних організаціях, дипломатичних місіях Грузії працює понад 300 дипломатів. Станом на 2017 р. Грузія має 54 дипломатичні представництва за кордоном, які покликані захищати національні інтереси Грузії на міжнародній арені. Для захисту інтересів громадян Грузії у Росії після ліквідації Посольства Грузії в Російській Федерації функціонує Секція інтересів Грузії при посольстві Швейцарської Конфедерації у Російській Федерації. Грузія має постійні представництва при ООН, Раді Європи, НАТО, ОБСЄ, ЄС, відділеннях ООН, інших міжнародних організаціях, міжнародних організаціях ООН у Римі (FAO, IFAD, WFP), ЮНЕСКО, Міжнародній морській організації, ГУАМ, ІТУ, Всесвітній метеорологічній організації, інших. Генеральні консульства Грузії працюють у Нью-Йорку, Трабзоні, Стамбулі, Одесі, Салоніках. Попри світову фінансову кризу та зниження темпів економічного розвитку Грузія, усвідомлюючи важливість розширення представництва на світовій арені, знайшла можливість відкрити нові дипломатичні представництва за кордоном. Протягом 2011–2017 рр. розпочали роботу посольства у

Південній Кореї, Бразилії, Аргентині, Кубі, Норвегії, Індонезії, Австралії, Чилі, Молдові [20].

Європейська інтеграція і співпраця з НАТО є зовнішньополітичними пріоритетами й водночас гарантією стабільності та безпеки Грузії. Отже, потреба в більш координованій діяльності та поглибленому діалозі з європейськими структурами окреслила необхідність для Грузії розширення можливостей співпраці влади з ЄС і НАТО. Практичний вимір цієї потреби знайшов відображення в новій інституції, у новій структурній одиниці виконавчої влади – Державному міністерстві з питань євроатлантичної інтеграції, яке відповідає за координацію та моніторинг діяльності, здійснюваній на шляху інтеграції Грузії до ЄС і НАТО.

Провідною установою у реалізації зовнішньополітичної діяльності Грузії є Міністерство закордонних справ. Текст Місії міністерства [21] на офіційному сайті МЗС визначає цінності та принципи, які є основою співпраці з міжнародною спільнотою і гарантом міжнародної підтримки у реалізації провідних напрямків зовнішньої політики держави, якими є: дотримання національних інтересів Грузії, захист прав громадян, які перебувають за кордоном, внесення вкладу у формування розвинутої світової спільноти, повазі до суверенітету інших держав. Мета грузинської дипломатії полягає у сприянні активізації міжнародних зусиль на шляху захисту інтересів Грузії та її громадян, в участі у формуванні мирної, безпечної, демократичної, економічно розвинутої світової спільноти.

У МЗС Грузії вважають, що зовнішня політика є мостом, який з'єднує Грузію і світ. Міністерство впроваджує зовнішню політику і дипломатію, в яких рушійною силою виступають принципи прогнозованості, сталості, послідовності. Завданням міністерства є здійснення стабільного курсу зовнішньої політики. Ставка на стабільність має забезпечити ефективність роботи відомства в умовах неочікуваних змін у зовнішньому і внутрішньому середовищі, дозволивши запобігти загрозам безпеці держави та викликам її іміджу на міжнародній арені. З часу здобуття незалежності МЗС Грузії у різний час очолювали дев'ять міністрів закордонних справ, серед яких три жінки: Саломе Зурабішвілі, Ека Ткешелашвілі і Майя Панджикідзе.

Після перемоги на парламентських виборах у жовтні 2012 р. лідер політичної коаліції «Грузинська мрія» Б.Іванішвілі заявив, що здійснить свій перший візит до США: «Те, що мій перший візит в США, думаю, це

логічно. За весь цей час – і до, і під час, і після виборів – вирішальну роль грали американці, які зайняли дуже принципову позицію. І не тільки під час виборів – вони багато інвестицій вклали в розвиток демократичних інститутів в Грузії». Після цього Іванішвілі додав, що він і його політична сила працюватиме з Європою, НАТО, налагоджуватиме відносини з Росією та іншими державами-сусідами. «Розумію, що у цій частині багато питань і часто чуто, що НАТО і Росія несумісні, але я думаю, що ми все-таки зможемо знайти точки дотику і довести, що це не неможливо», – підкреслив він.

Після приходу до влади «Грузинської мрії» кардинальних змін у зовнішній політиці та зовнішньополітичній стратегії Грузії не відбулося. Генеральну лінію було продовжено так само, як і демократичні реформи [10; 22, с.11-17]. За часів прем'єрства І.Гарібашвілі (2013–2015) розпочався цикл реформ у всіх сферах життя з метою виконання умов і вимог, які б дали змогу підписати Угоду про асоціацію Грузії з ЄС [23]. 3 грудня 2015 р. ці інституціональні процеси продовжив уряд Г.Квірікашвілі.

У 2014–2017 рр. Грузія продовжила курс на європейську інтеграцію, паралельно реалізуючи плани й щодо євроатлантичної інтеграції. Членство в НАТО для Грузії є одним з пріоритетів на короткострокову перспективу. У 2014 р. Грузія підписала з Європейським Союзом Угоду про асоціацію, що передбачає входження в зону вільної торгівлі ЄС. «Підписання Угоди про асоціацію означає початок нового етапу нашої інтеграції в Європу, цікавого і непростого шляху в напрямку Європи, який потребуватиме зусиль, взаємодопомоги та самовідданості від усіх нас – від уряду, політичних сил і суспільства. Сподіваюся, що з вашою допомогою і підтримкою ми успішно пройдемо цей шлях. І я сподіваюся, що скоро Грузія стане повноцінним членом європейської сім'ї – Європейського Союзу», – заявив І.Гарібашвілі під час церемонії підписання.

Парламент Грузії ратифікував Угоду на позачерговому засіданні 18 липня 2014 р. Більша частина Угоди про асоціацію Грузії з ЄС, яка включає поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі (DCFTA), набула чинності з 01 вересня 2014 р. З цього ж часу почалось тимчасове використання конкретних частин договору, зокрема, набуло чинності приблизно 80% Угоди про асоціацію, включаючи компонент поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі. Загалом Угода про асоціацію була ратифікована і набула чинності з 01 липня 2016 р.

Безумовним досягнення зовнішньої політики Грузії слід вважати її утвердження в ролі одного з лідерів у Чорноморському регіоні [24]. Для закріплення успіху країна зацікавлена як у подальшому використанні механізмів регулювання, створених у другій половині минулого століття, так і в розвиткові нових, постбіполярних. Серед перших – ООН і розгалужена система її агентств і установ, СОТ, ОБСЄ та ін., серед других – ЄС, ГУАМ, СНД та ін. Роль Чорноморського регіону в зовнішній політиці Грузії неодноразово змінювалася протягом її історії. У XV-XVII ст. Чорне море розглядалося як перехрестя найважливіших маршрутів товарообміну із сусідніми державами й народами [1, с.469-485]. Внаслідок змін політико-регіональної ситуації в Чорноморському регіоні у 2000-і рр., склалася сприятлива ситуація для розгляду Чорного моря як транспортного коридору, здатного відкрити альтернативні транспортні й торговельні шляхи до Східної, Північної Європи, Центральної Азії. Грузія претендує стати невід’ємною частиною такого транспортно-комунікативного проекту як «Великий Шовковий шлях».

Орієнтація на Європу не є новиною у зовнішній політиці і дипломатії Грузії. Уявлення про Грузію як частину Європи і християнського світу завжди було важливим елементом грузинської ідентичності. Останні два десятиліття Грузія відчайдушно прагне позбутися своєї пострадянської ідентичності, як і асоціації з нестабільним і небезпечним Кавказьким регіоном. Спроби Тбілісі вирватися з іміджу проблемного регіону та стати частиною європейського і євроатлантичного простору, сьогодні натикаються на все менший опір з боку західних партнерів.

Для Грузії шлях до Європи пролягає через відновлення й закріплення чорноморського вектору зовнішньої політики, посилення співпраці з країнами Чорноморського регіону, у тому числі – з Україною. Незважаючи на відмінність потенціалів, відсутність спільного кордону та інші фактори, партнерство України і Грузії завжди було більш політичним, ніж економічно вмотивованим. Важливу роль відігравали геополітичні міркування.

Отже, аналіз зовнішньополітичного курсу Грузії в історичній динаміці у контексті регіональних геополітичних процесів сучасного світу свідчить про пошуки нової конфігурації міждержавних відносин у Чорноморському регіоні. Пильна увага приділяється інституціонально-дипломатичній практиці (позитивній і негативній) чотиристоронніх

відносин: Грузія – Україна – Росія – Туреччина. Зовнішньополітичне відомство Грузії, є інституцією яка забезпечує механізм реалізації європейського та євроатлантичного напрямку зовнішньої політики держави, її дипломатичну службу організовано відповідно до потреб нового курсу держави. Політичним керівництвом Грузії розглядається нова зовнішньополітична модель на період 2018–2020 рр. Особливого значення в ній набуває Чорноморський регіон як осередок важливих комунікацій.

Використані джерела та література:

1. Ціватий В.Г. Зовнішня політика і дипломатія Грузії в умовах глобалізації / Вячеслав Ціватий // Україна дипломатична. – К., 2012. – С. 469–485.
2. Анджапарідзе А. Українсько-грузинське особливе партнерство: нова якість на пострадянському просторі / Арчил Анджапарідзе // Гілея. – 2009. – № 29. – С. 691–699.
3. Бахтурідзе З.З. Формирование внешней политики и фактор общественного мнения в Грузии / З.З. Бахтурідзе. – СПб. : Издательство СПбГУ, 2011. – 154с.
4. Гудіашвілі Д. Інтеграція в структури НАТО – внешнеполитический приоритет Грузии / Д. Гудіашвілі // Центральная Азия и Кавказ. – 2003. – № 4. – С. 28–36.
5. Дорошко М.С. Геополітичні інтереси та зовнішня політика держав пострадянського простору / М.С. Дорошко. – К. : Ніка-центр, 2011. – 228 с.
6. Киридон А.М. Російсько-грузинський конфлікт 2008 року в причинно-наслідковому вимірі / А.М. Киридон // Форум: суспільно-політичний журнал. – 2008. – № 2 (7). – С. 33–40.
7. Маршанія З.С. Балто-чорноморська система міждержавного співробітництва в зовнішньополітичній стратегії Грузії: автореф. дис. канд. політ. наук: спец. 23.00.04 «Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку» / Маршанія Зураб Сергійович. – Одеса, 2011. – 16 с.
8. Месхія О. Договірні-правові механізми регламентації українсько-грузинських міждержавних відносин: сучасний стан та перспективи розвитку / Олександр Месхія // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2013. – № 4. – С. 112–117.
9. Перепелиця Г.М. Конфлікти в посткомуністичній Європі: монографія / Г.М. Перепелиця. – К. : ПЦ «Фоліант», 2003. – 429 с.
10. Сухіашвілі Д.Т. Зовнішня політика Грузії в контексті євроінтеграції : автореф. дис. канд. політ. наук / Сухіашвілі Давід Таріелович. – Одеса, 2013. – 17с.
11. Киридон А.М. Російсько-грузинський конфлікт серпня 2008 року: історико-політологічний аналіз / А.М. Киридон, С.С. Троян. – Рівне : РІС КСУ, 2009. – 80 с.
12. Фурса А.О. Українсько-грузинські відносини в 1991–2009 роках: політико-дипломатичний аспект / А.О. Фурса // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Запоріжжя : ЗНУ, 2012. – Вип. XXXIV. – С. 238–242.
13. Шелест Г.В. Українсько-грузинські відносини – фактор стабільності в Чорноморському басейні / Г.В. Шелест // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 2. – С. 151–159.
14. Бахтурідзе З. З. Формирование внешней политики и фактор общественного мнения в Грузии / З.З. Бахтурідзе. – СПб. : Издательство СПбГУ, 2011. – 154с.
15. Президент Михаил Саакашвили // Свободная Грузия. – 2004. – 6 января. – С. 1.

16. Гудиашвили Д. Интеграция в структуры НАТО – внешнеполитический приоритет Грузии / Д. Гудиашвили // Центральная Азия и Кавказ. – 2003. – № 4. – С. 28–36.
17. Грузия: проблемы и перспективы развития: В 2-х т. / Под общ. ред. Е.М. Кожокина. – М., 2002. – Т. I-II. – 352 с.
18. Гушер А. Геополитическая ситуация в Закавказье: национальные интересы и безопасность России / А. Гушер // Азия и Африка сегодня. – 2004. – № 10. – С. 2–7;
19. Загладин Н.В. Конфликт вокруг Грузии в глобальном контексте / Н.В. Загладин // Дестабилизация мирового порядка и политические риски развития России: Сб. статей. – М.: ИМЭМО РАН, 2010. – С. 111–121.
20. Поточний архів Посольства Грузії в Україні 2011–2017 роки.

УДК 94(474):353.8

Стельмах В.О.

БАЛТИЙСЬКА РЕГІОНАЛЬНА СПІВПРАЦЯ НА ШЛЯХУ ДО ЗАХІДНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ СТРУКТУР

У статті розглянуто процес поступового розширення рівня інтеграції країн Балтійського регіону до Великої Європи та Північноатлантичного альянсу після відновлення їхньої незалежності через різноманітні формати регіональної та міжнародної співпраці.

Ключові слова: країни Балтії, Балтійська Асамблея, регіональна співпраця, європейська інтеграція, НАТО.

Стельмах В.А. Балтийское региональное сотрудничество на пути к западным интеграционным структурам

В статье рассмотрен процесс постепенного расширения уровня интеграции стран Балтийского региона в Большую Европу и Североатлантического альянса после восстановления их независимости через различные форматы регионального и международного сотрудничества.

Ключевые слова: страны Балтии, Балтийская Ассамблея, региональное сотрудничество, европейская интеграция, НАТО.

Stelmakh V.O. Baltic regional cooperation on the way towards western integration structures

The article examines the process of gradual expansion of the level of integration of the Baltic countries to the Great Europe and the North Atlantic Alliance after the restoration of their independence through various forms of regional and international cooperation.

Key words: Baltic countries, Baltic Assembly, regional cooperation, European integration, NATO.

Досвід європейської інтеграції і функціонування ЄС довів, що регіональна співпраця (Північні рада, країни Бенілюксу, Вишеградська група) на теренах Європейського Союзу не втрачає своєї актуальності, а навпаки отримує схвальну оцінку від Брюсселя. Країни Балтії на шляху «повернення на Захід» спромоглися виробити власний механізм співробітництва, який виявився не менш ефективним, і навіть досягши